

Остання пригода детектива Носика

Оповідання Мар'яна Орлоня

5

(2)

Перегляди:

59

Час читання 50хв

Коментарі(1)

Амвросій Носик – детектив, а Куба – його пес і найкращий друг. Пан

Носик гадає, що насолоджуватиметься на пенсії спокоєм, читаючи

ранкові газети і пораючись у садку, але раптом у Містечку стається

дивна крадіжка. Викрити злодія – справа не з легких, але Носик і Куба

труднощів не бояться...

Амвросій Носик, Куба і Чорна Борода

Годинник на ратуші вибив шосту, і Містечко прокинулося зі сну. На

вулиці вкотилися вози з городиною, забряжчали бідони з молоком,

запахло свіжим хлібом. Двірники відчиняли брами і бралися до

ранкового прибирання. У вікнах показувалися заспані обличчя.

Починався новий день.

Декілька хвилин по шостій прокинулися і мешканці маленького

будиночка на вулиці Перелітних птахів: Амвросій Носик і його друг

Куба.

Пан Амвросій – детектив на пенсії, автор блискучої праці «На злодієві

шапка горить», колись – гроза злочинців, а тепер – добродушний,

привітний до світу дідусь. Важко повірити, що та кругленька постать

колись викликала такий переполох у злочинному світі. Що та голова зі жмутиками сивого волосся розв'язувала найважчі кримінальні загадки. Що прізвище Носика було відоме не лише у великому місті, де він жив і працював, а й далеко поза його межами. Однак це правда. Чудові часи були та загули.

За ними надійшла старість – і пан Амвросій захотів спокою. Тож він повернувся до рідного Містечка, купив невеличкий будинок і став жити там із Кубою. Відпочивав, вирощуючи редиску і виграваючи собі на флейті вечорами. Він не думав, що тут – у малому тихому Містечку – переживе ще одну, останню пригоду свого життя.

Куба – пес. Звичайний кудлатий дворняга, але пан Носик не проміняв би його на представника найшляхетнішої породи, навіть коли б цей представник носив золотий нашійник, прикрашений коштовним камінням. Адже Куба – окрім багатьох інших позитивних рис (та кількох незначних вад) – має одну виняткову: розмовляє зі своїм господарем! Навчився він цього мистецтва власне від пана Амвросія.

Це сталося навдивовижу просто. Пан Амвросій за звичкою самотніх людей любив розмовляти сам із собою. А точніше – із собою і псом. Оповідав про свої пригоди, про тяжкі часи і сотню інших справ – Куба слухав. Більше нічого, тільки слухав. Якогось дня, коли пан Амвросій спитав Кубу, як він почувається, той, ніби це була найзвичайніша річ у

світі, відповів: «Дякую. Почуваюся чудово, от тільки блохи мене кусають».

Легко собі уявити, яким потрясінням стали ці слова для Амвросія. Він заледве не розхворівся.

Власне пан Амвросій, який першим зірвався з ліжка, потягнув приятеля за вухо і сказав:

– Вставай, сплюху! Півень пані Сухарик уже захрип кукурікаючи, а ти ані не поворухнешся. Підйом!

Куба потрусив головою, кліпнув очима і позіхнув.

– Я бачив гарний сон, – сказав замріяно. – Мені наснилося, що я – м'ясник. Стою собі за прилавком, а довкола мене – ковбаски, кісточки, шиночки. Кажу тобі, чудове видовище. Від самого тільки запаху мені закрутилась голова. Я вже збирався взятись за найсмачнішу шинку, коли почув твій голос.

Позіхнув ще раз і спитав:

– Скажи мені, Амвросію, а це правда, що сні іноді збуваються?

Пан Амвросій почухав потилицю.

– Мабуть, так. Яюсь моїй тітці наснилося, що вона зламала ногу. І уяви собі: наавтра – справді перелом. Щоправда, не в тітки, а в сусідки, і не нога зламалась, а драбина. Але тітка затялася, що сон справдився. Може, і твій збудеться?

– Можливо. Але допоки він справдиться, приготуй мені щось поїсти, бо той сон нагнав мені апетиту.

– Через десять хвилин матимеш королівський сніданок, – запевнив приятеля Амвросій.

– Мені досить і собачого, – скромно сказав Куба.

Після сніданку пан Носик і пес почали готуватися до виходу. Щоранку вони ходили до кіоску по газети. Детектив узяв свій несесер, з яким ніколи не розлучався, гукнув пса, і обоє вийшли на вулицю.

Вулиця Перелітних птахів, безсумнівно, була найспокійнішою вуличкою в містечку. Уздовж неї – як і в усіх малих містечках – стояли одноповерхові будиночки і зеленіли сади. У вікнах квітли герані й дрімали коти.

Але не в усіх. Коли пан Амвросій минав будиночок пані Сухарик, Куба потягнув його за штанину й шепнув:

– Глянь у вікно! Чорна Борода на чатах.

Пан Амвросій глянув трохи правіше і побачив за фіранкою обриси чиеїсь постаті. Не мав сумніву, що то Чорна Борода. І не сумнівався, що з-за фіранки за ними спостерігає пара пильних очей.

Чорна Борода інтригував обох приятелів відчора. Саме вчора з хвіртки пані Сухарик зникло велике оголошення: «Здам кімнату з повним пансіоном», і в неї оселився таємничий гість з пишною бородою. У цьому не було б нічого особливого, якби не той факт, що

бородань виказував надмірне зацікавлення паном Носиком і його псом. Відразу по приїзді розпитував про них пані Сухарик, а потім – упродовж дня – детектив і пес аж тричі зустрічали його на своєму шляху. Це не могло бути випадковістю. Ось і тепер знову...

– Мені це щораз більше не подобається, – сказав Куба. – Взагалі мені вже три дні свербить ліве вухо, а це – певний знак, що назріває щось незвичайне. Я впевнений, що та сверблячка якось пов'язана з бороданем. Послухай, а може, то якийсь злочинець, якого ти посадив до в'язниці? Вийшов на свободу і тепер хоче помститися...

– Швидше за все, ні. Він не видається мені схожим на злочинця.

– Не видається? Чому?

– Ти звернув увагу на його бороду?

– Звичайно. Вона густа і чорна.

– Ти нічого більше не зауважив?

– Нічого.

– Значить, ти пропустив найважливіше: та борода штучна! І до того ж невміло прикріплена.

– Штучна? – здивувався Куба. І відразу пожвавився: – От бачиш, то найкращий доказ, що бородань має лихі наміри. Інакше він не чіпляв би собі штучної бороди.

– А може, та борода свідчить про його невинуватість? – загадково відповів пан Амвросій.

– Як це? Ти, певне, жартуєш? – обурився пес.

– Не жартую. Кажу цілком серйозно.

Куба глипнув на нього спідлоба, наче хотів переконатися, що господар насправді не жартує, і, похнюпивши голову, махнув хвостом. Ні, він сьогодні не домовиться з Амвросієм. Щастя, що він, Куба, не дав бороданеві себе обманути. Адже хтось мусить бути пильним.

І вірний пес відчув, як на його хребет лягає тягар відповідальності за легковажного друга.

Обоє якраз дійшли до газетного кіоску, тому замовкли, оскільки мовні здібності Куби були відомі тільки Амвросієві. Ніхто сторонній про них не знав.

– Доброго дня, пане Петелько! – привітався з кіоскером пан Носик. –
Маєте щось для нас?

– Звісно, маю! – відповів пан Петелька і подав Амвросію «Ранкові новини» і «Приятель пса». Адже ці дві газети детектив на пенсії читав регулярно.

Потім пан Носик подався з псом до скверика неподалік і, вмоствившись на лавці, поринув у читання.

Читав упівголоса, бо Куба також цікавився політикою, не кажучи вже про те, що просто-таки поглинав усі новини, що стосувалися псів.

Однак сьогодні йому не вдалось зосередитися на читанні. Його думки були зайняті Чорною Бородою.

Таємнича крадіжка

О тій самі порі вулицею Катеринщиків поспішав до своєї майстерні містечковий годинникар, пан Ігнатій Братик. Ішов бадьоро, розмахуючи своїм бамбуковим ціпком і радіючи погожому травневому ранку. Крім гарної погоди, пан Братик мав ще один привід для втіхи: учора йому вдалося-таки полагодити складну стару музичну скриньку. Декілька днів тому її приніс аптекар Метелик, поставив на прилавку і сказав: – Я прийшов до вас із цією іграшкою, хоча дуже сумніваюся, що вам вдасться її полагодити. Цій забавці майже сто років, і вона збіса складна. Однак мені дуже залежить на тому, щоб її відремонтувати. Це – родинна пам'ятка, яка останнім часом набула для нас певного значення. Прошу вас присвятити їй трохи часу.

Пан Братик узяв музичну скриньку до рук і приглянувся до неї уважніше. Це була невеличка бляшана коробочка з порцеляною танцівницею зверху. Всередині коробочки міститься механізм, завдяки якому звучить мелодія і рухається танцівниця. Пан Братик оглянув механізм, торкнувся якихось коліщат, понатискав на різні пружинки і сказав:

– Думаю, ми з цим якимось впораємось. Прийдіть, будь ласка, через тиждень.

І впорався. Справді, провів над музичною скринькою чимало годин, але не намарне. Саме вчора по обіді зі скриньки полинула жвава

мелодія, а порцелянова лялька закружляла в танці. Пан Братик ще раз довів, що має золоті руки. Тож нічого дивного, що того травневого ранку він був у чудовому настрої.

Годинник на ратуші вибив пів на восьму. Пан Братик витягнув із кишені пузатого годинника і, зиркнувши на нього, незадоволено відзначив, що годинник на вежі ратуші знову поспішає на дві хвилини.

«Потрібно буде відрегулювати його», – подумав, оскільки не любив непунктуальних людей і непунктуальних годинників.

До майстерні було вже недалеко. Поглянувши на любу серцю вивіску «Ігнатій Братик – годинниковий майстер» і великий циферблат, який висів над дверима майстерні, пан Братик прискорив крок. Проминув браму, піднявся східцями, що вели до майстерні, витяг з кишені ключ і вже хотів вставити його в замок, коли раптом стривожився: двері були відчинені! Спершу його навідала безглузда думка, що він забув їх учора зачинити. Але в той самий момент він помітив свіжу скабку, яка відставала від одвірка і зрозумів: у майстерню вломився злодій!

На кілька секунд пан Братик став як укопаний, а тоді, сповнений щонайгірших передчуттів, штовхнув двері і зазирнув досередини. Не заходив, щоб не затерти слідів, які міг залишити злодій.

Першим, що впало йому в око, був лад, який панував у майстерні. Пан Братик сподівався побачити перекинуті меблі, розбиту вітрину, відчинені шухляди. Однак усе було на своїх місцях. Шухляди

залишалися зачиненими, у вітрині, під непошкодженим склом, спокійнісінько собі лежали кишенькові годинники, а на стіні – гідно цокали настінні. Пан Братик не йняв віри власним очам. Невже злодій нічого не забрав?

Ще раз оглянув майстерню і лише зараз зауважив, що саме зникло.

– Музична скринька, – прошепотів. – Вкрали музичну скриньку!..

Здивовано вдивлявся в місце, де ще вчора стояла родинна пам'ятка аптекаря.

«Отож, злодій прийшов по неї, – дивувався. – Але чому саме по неї? Чому забрав музичну скриньку, а не чіпав двох золотих годинників?»

Пан Братик не міг собі відповісти на це запитання. Став на порозі, безпорадний і засмучений, і не знав, що робити. Очевидно, найпростіше було б повідомити про крадіжку в поліцію, але пан Братик не хотів надавати справі розголосу. Це могло би похитнути добре ім'я майстерні.

«Що робити?» – міркував гарячково.

І раптом йому сяйнуло: «Носик! На нього вся надія! Тільки він може з цим впоратися!» У пана Братика відкрилося друге дихання. В уяві він уже бачив старого детектива, який веде злодія за руку, бачив, як він сам відбирає вкрадену музичну скриньку. Він був готовий мчати до пана Носика негайно, але вчасно усвідомив, що не може залишити майстерню відчиненою.

«А Юзик знову спізнюється», – зітхнув.

Юзик був учнем пана Братика. Три місяці під його керівництвом він опановував складне мистецтво – лагодити зіпсовані годинники. Однак великих успіхів не досягнув. Пан Братик пояснював це тим, що в Юзика серце не лежало до годинників. «Годинники треба любити, – казав пан Братик. – Хто не любить годинників, той ніколи не буде добрим годинникарем».

Натомість Юзик мав декілька вад, які щиро засмучували пана Братика. По-перше, як уже згадувалося, був непунктуальним. А пан Братик вважав, що непунктуальний годинниковий майстер – те саме, що глухий органіст. Однак він марно намагався навчити учня шанувати час.

По-друге, Юзик брехав.

– Пане майстре, – просив він пана Братика якогось дня. – Чи могли б ви мене нині швидше відпустити? Бабуся захворіла, і я хотів би їй дров нарубати, води принести.

Пан Братик, зворушений Юзиковою турботливістю, без роздумів відпустив його. А потім виявилось, що того дня бабуся була на весіллі, а Юзик провів вільний час біля річки, рибалачи з друзями.

По-третє, Юзик колись скоїв крадіжку, що найдужче засмутило його вчителя.

Усе це призвело до того, що пан Братик не міг говорити про свого учня без гіркоти.

І зараз, думаючи про нього, спохмурнів іще більше. У нього навіть з'явилася певна підозра, втім, він її швидко відкинув.

– Доброго дня, пане майстре! – почув раптом безтурботний голос. – Бачу, і ви не поспішаєте до роботи. Видно, така погода...

Пан Братик отямився і побачив перед собою Юзика. Це був хлопець з довгим носом і неймовірно рудою чуприною. Стояв із задертою догори головою і шкірив зуби до пана Ігнатія. Однак, побачивши стурбоване лице вчителя, споважнів.

– Пане майстре, щось сталося? – спитав занепокоєно.

– Сталося. У майстерні побував злодій...

– Злодій? Не може бути...

– На жаль, може.

– Він щось украв?

– Еге ж. Зазвичай злодії крадуть.

– А що, пане майстре?

Пан Братик окинув Юзика коротким доскіпливим поглядом і сказав:

– Аптекареву музичну скриньку.

– Музичну скриньку? – перепитав учень недовірливо. – Навіщо злодієві музична скринька?

– Про це муσιш спитати злодія, мій любий, – гірко всміхнувся пан Братик.

Юзик нервово смикав чуприну. Дивний смак злодія не давав йому спокою.

– Це якась таємнича крадіжка, пане майстре, – сказав нарешті. – Ви повідомили про неї в поліцію?

Пан Братик знову пильно глянув на нього.

– Поки що ні. Спершу розкажу про неї людині, яка може нам допомогти більше, ніж поліція. Власне збираюся до неї. А тим часом ти будеш пильнувати майстерню. Запам'ятай: нікого не впускай досередини і сам не заходь. Коли б хто проходив біля майстерні, вдавай, начебто нічого не сталось і що ти чекаєш мене. Думаю, ти добре впораєшся?

– Впораюсь на медаль. Можете бути спокійні, – запевнив Юзик.

Він зрадів, що майстер доручив йому таке відповідальне завдання.

Юзик залишився на сторожі, а пан Братик помчав у напрямі скверу, де сподівався застати Носика. Обізнаний з його звичками, він був певен, що саме там старий детектив переглядає ранкові газети.

І не помилився.

Пан Носик якраз закінчив читати останню сторінку «Приятеля Пса», коли до нього підбіг годинникар.

– Пане Носику, – прошепотів захеканий. – Я прийшов до вас по допомогу. Мене обікрали!..

І розповів, що сталося.

Просто неймовірно, як сильно змінився пан Амвросій упродовж цієї коротенької оповіді. Він випростався, його очі заблищали, щоки розчервонілися. Видавалося, наче детектив помолодшав на десять років. Такий самий запал охопив Кубу. Йому хотілось кричати: «Хіба я не казав, що назріває щось особливе?»

– Пане Носику, – закінчив свою оповідь годинникар. – Я мушу повернути цю музичну скриньку. На вас уся надія! Не відмовте мені в допомозі.

Пан Амвросій встав.

– Ми впіймаємо злодія! – сказав рішуче. – Це я вам обіцяю, пане Братіку! А зараз ходімо до майстерні.

Пан Братик полегшено зітхнув. Сповнений добрих думок, він вирушив з паном Носиком і його псом на вулицю Катеринщиків.

Пан Носик береться до справи

Інші казкиПомітки: Пригоди детектива Носика

Слід визнати, що Юзик впорався зі своїм завданням на відмінно. Стояв собі безтурботно у дверях майстерні й витріщався на трьох горобців, які стрибали по бруківці. Нікому не спало б на думку, що він пильнує місце злочину.

– Оце власне і є Юзик, – упівголоса сказав пан Братик, коли вони опинилися поблизу.

– Дуже навіть цікавий хлопець, – зауважив пан Носик, уважно приглядаючись до Юзика.

Він зацікавився ним уже декілька хвилин тому, коли годинникар розповів, що має учня. І навіть попросив дати оцінку Юзикові, і, отримавши її, поставив незручне запитання:

– А чи не спадало вам на думку, що то власне Юзик?.. Розумієте, що я хочу сказати...

Пан Братик кивнув головою і завагався.

– Звісно, – визнав він за мить. – У мене промайнула така думка, але я її відкинув. Мені видається, що Юзик не здатен на такий вчинок. Це правда, що він не ангел, має свої вади, але на таку крадіжку, напевне, не відважився б. А крім того, з якою метою він мав би забирати музичну скриньку? Для нього вона не має ніякої цінності. Він дуже здивувався, довідавшись, що саме зникло.

Пан Братик мовчки щось обмірковував, а тоді додав таким тоном, ніби хотів переконати самого себе:

– Ні, це неможливо. Юзик напевне не зробив цього.

– Безперечно! Безперечно! – швидко притакнув пан Носик.

Зупинилися перед майстернею. Прихід знаменитого детектива справив на Юзика неабияке враження. Мабуть, він не сподівався, що майстер попросить допомоги в такої знаменитості.

А коли та знаменитість подала Юзикові руку, хлопець почервонів по самі вуха.

– Не було нічого підозрілого? – спитав його пан Носик.

– Ні.

Детектив роззирнувся довкола.

– На щастя, вулиця порожня. Інакше невдовзі тут стовбичив би цілий натовп роззяв, а цього мені аж ніяк не потрібно. Трохи мене турбує ота кумася у вікні навпроти, яка явно забагато уваги звертає на наші скромні особи, але не будемо забагато хотіти. На одного глядача можемо погодитися.

Кажучи це, він розкрив несесер, вийняв звідти потужну лупу і підійшов до дверей. Оглянув їх побіжно і сказав:

– Злодій був не надто винахідливий. Виламав замок звичайним ломом. Слід дуже виразний. Але слід від лома – то замало. Мусимо знайти щось більше.

Підніс лупу до очей і почав ретельно досліджувати двері.

– Так, – мурмотів він собі під ніс, – мусимо знайти щось більше. О, вже маємо наступний слід – нитку! Чорну шовкову нитку! Висить собі на тій свіжій скабці, відколотій ломом, а значить, її мав залишити злодій. Я навіть починаю здогадуватися, звідки вона з'явилася. Сховаймо наразі нитку в конверт – може, вона приведе нас до клубка?

Пан Носик обережно відчепив нитку, поклав її в конверт і знову взявся до дверей.

– Маю підстави припускати, – сказав, – що злодій не залишив відбитків пальців. Але про всяк випадок перевіримо, чи я не помиляюсь. Пане Братику, коли ці двері мили востаннє?

– Юзик мив їх учора після закриття майстерні, – відповів годинникар. – Щосереді ми влаштуємо генеральне прибирання.

– Чудово! З цього випливає, що на дверях ми повинні знайти тільки відбитки ваших пальців, пальців Юзика і, залежно від обставин, відбитки злодія. А зараз переконаємося, як воно насправді.

Пан Носик нахилився над несесером і витягнув з нього невеличку коробочку, пензлик і згорток фольги. У коробочці був білий порошок, яким Амвросій обпилив двері в кількох місцях. Потім очистив ті місця пензликом і оглянув через лупу.

– Бачу тільки два типи відбитків, – сказав. – Безсумнівно, що вони ваші і вашого учня. Однак не зашкодить це підтвердити.

Сказавши це, приклав до вкритих порошком місць клаптики фольги, а потім відклеїв їх і сховав у другий конверт. На фользі закріпився детальний рисунок папілярних ліній.

– Тепер можемо увійти досередіни. З вашого дозволу, я зроблю це першим.

Пан Носик переступив поріг, а за ним те саме зробили пан Братик і Юзик. Насамкінець прослизнув Куба, який усівся під стіною і, наморщивши носа, пильно спостерігав за всім, що відбувалося довкола нього.

Пан Амвросій тим часом роззирнувся по майстерні і зосередив усю свою увагу на підлозі.

Мабуть, зауважив на ній щось цікаве, бо присів навпочіпки і прискіпливо до чогось приглядався.

– Пане Братіку! – звернувся до годинникаря. – Це – слід вашого черевика?

Пан Братик примостився поруч із детективом, пригледівся до складного відбитка підметки на свіжо напастованій підлозі і похитав головою.

– Ні, я не маю таких черевиків.

– А ти, юначе?

Юзик так само заперечив.

– Звідси висновок: слід залишив злодій. Перемалюємо собі цей відбиток. Він може стати в пригоді.

Пан Носик розгорнув записник і накидав у ньому відбиток підметки.

– А тепер скажіть мені, будьте ласкаві, де вчора стояла вкрадена музична скринька? – спитав, згортаючи записник.

– Там, на отій полиці.

– Місце не надто помітне, – зауважив детектив і, не зводячи очей з підлоги, рушив до полиці.

Перед полицею спинився, окинув її поглядом і раптом простягнув по щось руку.

– Це належить вам, майстре? – запитав.

На його долоні лежала сірникова коробка.

– Ні. Сірники маю при собі.

Пан Носик глянув на Юзика.

– Я... Я взагалі не ношу сірників. Я не курю, – відповів Юзик і явно зніяковів.

– А отже, маємо ще одну пам'ятку від злодія, – сказав пан Амвросій, вдаючи, що не зауважив Юзикового збентеження. – І то надзвичайно цінну пам'ятку, – додав, приглядаючись до якихось знаків, виведених на знайденій коробці.

Однак ніхто не зауважив, що то були за знаки, бо пан Носик швидко сховав коробку до несесера. Потім додав:

– Ми повинні ще щось тут знайти.

Подивився довкола і вигукнув:

– О, є!

Нахилився і підняв з підлоги спалений сірник. Роззирнувся.

– Тільки один? Цікаво, цікаво...

І сірник помандрував услід за коробкою до несесера.

Якийсь час пан Носик ще кружляв по майстерні, зазірав туди-сюди, але більше нічого не знайшов. Тож сів у крісло і сказав:

– Зараз я хочу поставити вам декілька запитань.

Пан Братик і Юзик також сіли, Куба нашорошив вуха, а старий детектив розпочав допит.

– Скажіть мені, будь ласка: тоді, коли аптекар віддавав лагодити свою музичну скриньку, у майстерні був хтось чужий?

– Ні, – прозвучала рішуча відповідь.

– А згодом хтось цікавився музичною скринькою?

– Так, – відповіли в один голос майстер та його учень.

Пан Носик сіпнувся.

– Хто? – спитав.

– Один такий з чорною бородою, – відповів годинникар. – Приїжджий.

Прийшов сюди вчора, попросив вставити йому в годинник скельце. Я взявся до роботи, а він роззірав стіни так, ніби був у музеї, а не в годинникового майстра. «Добродію, – чую раптом його голос. – Чи ота іграшка продається?»

Підіймаю голову, а він показує на музичну скриньку. «Ні, вона не на продаж, – відповідаю. – Її віддали полагодити». А він на це: «Шкода. Я цікавлюся такими речами і залюбки скуповую їх». Отак сказав. Учора я не звернув на ті слова особливої уваги, але зараз... Думаєте, то він?

– Ще зарано, аби щось думати, – ухильно відповів детектив.

Звістка про Чорну Бороду не справила особливого враження на пана Носика, але сильно вразила Кубу. Пес триумфував. Гордовито випрямив хвіст, а його очі, шукаючи погляд Амвросія, здавалось, промовляли: «От бачиш, я не помилився. Я не дав тій штучній бороді обдурити мене! Такого, як я, не так просто ошукати».

Але Амвросій абсолютно не звертав уваги на Кубу.

– А крім того приїжджого, ніхто не цікавився музичною скринькою? – розпитував далі.

Пан Братик обхопив голову руками.

– Начебто ні... – намагався пригадати. – Начебто ні.

– І ще одне запитання: хто, крім вас і Юзика, знав, що вчора музична скринька вже була полагоджена?

– Тільки аптекар.

– Коли ви про це йому повідомили?

– Вчора по обіді. Він прислав сюди свого небожа. Я сказав хлопцеві, що музична скринька готова. Він зрадив. «Дядько вже не може дочекатися», – сказав на прощання. Але аптекар не з'явився. Якби він прийшов учора, цього нещастя не сталося б. А так? Напевне, прийде нині. І що я йому скажу? Що музичну скриньку вкрали?

– Не хвилюйтеся, – заспокоїв його детектив. – За декілька хвилин я розмовлятиму з паном Метеликом і особисто повідомлю йому про

крадіжку. А також запевню його, що невдовзі його власність повернеться до нього.

– Дякую вам.

Пан Носик встав і, закриваючи несесер, продовжував:

– Викриття злодія – справа найближчих днів. Він залишив після себе занадто багато слідів. Мені не вистачає тільки ключа до цієї загадкової крадіжки. Але я сподіваюся, що знайду його в аптекаря. Задля цього і йду до пана Метелика.

Попрощався і разом із псом вийшов з майстерні. На вулиці Куба вибухнув:

– Не розумію я тебе! Що це означає: «Викриття злодія – справа найближчих днів»? Над чим тут думати? Адже ми знаємо, хто злодій!

– Справді?

– Це ж зрозуміло, хто вкрав музичну скриньку!

– Залежно кому. Мені – ні.

– А мені – так.

– Побоююсь, що ніс тебе підвів, – сказав Амвросій.

– Не жартуй з мого носа, – обурився Куба. – Ти ж чудово знаєш, що колись він служив мені не тільки окрасою. Але хто злодій, я знаю. Тут носа не треба – досить і голови.

Пан Амвросій поблажливо усміхнувся.

– Ех, Кубо, Кубо! Ти надто нерозважливий у судженнях. Справа не така проста, як тобі видається. Однак я волів би відкласти на потім розмову на цю тему. Тим паче, що ми маємо важливу причину мовчати.

– Яку причину? Не розумію.

– Озирнися, тоді зрозумієш.

Куба зиркнув назад – і йому по спині пробігли мурашки. На віддалі декількох кроків за друзями йшов... Чорна Борода.

Історія музичної скриньки

Кучерявий напис на історичній кам'яниці повідомляв, що тут міститься аптека «Під Пеліканом». Кам'яничку затінювали три віковічні липи, що росли на краю тротуару. Під однією з них зупинився пан Носик і, вдаючи, що зав'язує шнурівку на черевикові, зиркнув позад себе.

Бородань також зупинився.

– І далі дихає нам у потилицю, – шепнув Амвросій.

– Мене це зовсім не дивує, – пробурмотів пес, і обидва попрямували до дверей аптеки.

Пан Боніфацій Метелик саме розтирав у ступці мазь від подагри, коли біля входу задзеленькав дзвоник.

– О, пане інспекторе, – зрадів аптекар, піднявши голову від ступки. – А що вас, шановний, сюди привело? Чи не хвороба?

Пан Амвросій аж тепер собі усвідомив, що його місія – не з приємних. Як сповістити цьому симпатичному панові, який турбується про його здоров'я і називає інспектором, кепську новину?

– Ми прийшли до вас у доволі клопіткій справі, – почав детектив, підшукуючи відповідні слова.

Пан Метелик відклав ступку, поправив окуляри і запитально глянув на Носика. Слова детектива неабияк зацікавили його, тому-то він і не зауважив бородатого обличчя, яке на мить притиснулося до шибки, а тоді так само швидко зникло. Однак детектив і пес помітили його, про що свідчили погляди, якими вони крадькома обмінялися.

– Наш візит пов'язаний з вашою музичною скринькою, – продовжував далі пан Амвросій.

– З музичною скринькою? Даруйте, а звідки ви про неї знаєте?

– Від пана Братика.

Аптекарь насупив брови. Починав здогадуватися, у чому річ.

– Щось... Щось сталося? – спитав занепокоєно.

Пан Носик мовчки кивнув.

– Її вкрали, так?

– На жаль.

Аптекарь насупився ще більше.

– Але хто, до лиха, міг це зробити? – вибухнув раптом. – Адже ніхто чужий не знав, що... – замовк, зрозумівши, що сказав зайве.

– Зараз я ще не можу відповісти на це запитання, – сказав детектив. – Однак запевняю вас, що винуватця крадіжки схоплять. Я докладу до цього зусиль. Але ви мусите мені допомогти. Я здогадуюсь, що музична скринька приховує якусь таємницю, тільки не знаю яку. Зате ви знаєте. І злодій також знав. Від з'ясування цієї таємниці дуже багато залежить...

Пан Метелик зняв окуляри і старанно протер скельця. Потім знову начепив їх, подивився Амвросію у вічі й сказав:

– Я вам допоможу: відкрию таємницю музичної скриньки, хоча вона може видатися смішною. Якщо чесно, я й сам не знаю, що про неї думати.

Вказав детективові на місце в зручному кріслі, сам вийшов з-за стійки і сів поруч, а Куба, нашорошивши вуха, згорнувся на килимку без запросин.

– Історія, яку я хочу розповісти, – почав аптекар, – відбувалася за часів мого дідуся. Він так само мешкав у цьому будинку, був аптекарем і – за родинними переказами – великим диваком. Усе життя він присвятив пошуку чудодійних ліків, які мали принести йому безсмертну славу. Однак помер, так і не дочекавшись її. Останнім його дивацтвом була згадка в заповіті, яка глибоко зачепила всю родину. Та згадка стосувалася скарбу, який дідусь, імовірно, залишив своїм нащадкам. «Шукайте скарб самі, – писав він. – Його знайде той, хто піде моїм

шляхом». Можете собі уявити, – вів далі аптекар, – що сталося, коли рідні прочитали заповіт. Мало не перевернули дім догори дриґом. Але безуспішно: скарбу не знайшли. Пошуки починали ще не один раз, але щоразу вони закінчувалися нічим. Урешті-решт спадкоємці зійшлися на думці, що скарбу взагалі не існує, а старенький просто покепкував собі з родини. Такої ж думки був і мій батько, який розповів мені цю історію. Минули роки, про скарб забули – і раптом усе ожило. Понад місяць тому, гортаючи старі медичні книжки, успадковані від дідуся, я знайшов в одній із них ось цей аркушик.

Пан Метелик сягнув до кишені, витягнув із неї гаманець, а звідти – списаний від руки пожовклий аркуш і подав його Амвросію. Той підніс папір до очей і – з думкою про Кубу – прочитав упівголоса:

«Ким би Ти не був, послухай! Я залишив незвичайний скарб і тепер передаю його у Твої руки. Нехай він стане для Тебе нагородою за читання цих мудрих книжок. Дорогу до нього Тобі вкаже дівчинка-танцівниця».

Пан Носик дочитав.

– То все ж!.. – вигукнув він.

І хотів ще щось сказати, але не встиг, бо аптекар продовжив свою розповідь.

– Так, цей аркуш свідчить, що згадка в заповіті про скарб не була жартом. Але разом з тим з'явилася нова загадка: про «дівчинку-

танцівницю». Хто вона така? Де її шукати? Певне, я б над тим думав і досі, якби не випадок. Тиждень тому ми з донькою піднялися на горище. Щось шукали між старим мотлохом. Йоася в однім кінці горища, я – в іншому. Якоїсь миті вона гукнула мене: «Татусю! Глянь, яка гарна танцівниця!»

Я насторожився... Дивлюся – Йоася показує мені стареньку музичну скриньку, яка вже роками валялася на горищі. Коли я побачив порцелянову танцівницю, прикріплену до коробочки з механізмом – «дівчинка-танцівниця» перестала бути для мене загадкою. Вона була переді мною. Але виникли нові труднощі: що зробити, аби музична скринька заговорила? Адже, незважаючи на накручування і простукування, скринька мовчала, як зачарована. Висновок був лише один: механізм зламаний і його слід полагодити. Того ж дня я відніс музичну скриньку пану Братику, талант і сумлінність якого мені добре відомі. Ну, а решту ви вже й самі знаєте.

Аптекарь договорив і замислився. Нахмурений лоб свідчив про те, що в голові в нього роїлися невеселі думки. Нічого дивного! Фортуна на мить усміхнулася пану Метелику і пройшла повз нього.

Першим озвався Носик:

– Ваша розповідь, – сказав, – важлива ланка в моїх здогадах. Нарешті я знаю мотив крадіжки. Знаю, чому злодій забрав іграшку, з якої, на перший погляд, ніякої користі. Але я й надалі не знаю, хто злодій. І

тому мушу вас іще про дещо розпитати. Скажіть мені, наприклад, хто, крім вас, знав про скарб, знайдений папірець і музичну скриньку?

Аптекарь відповів без роздумів:

– Про це знала вся моя родина, тобто дружина, син, донька і племінник.

– А ви не казали про це комусь чужому?

– Ні.

– А хтось чужий міг чути вашу розмову з родиною?

– Чи міг її чути хтось чужий? – аптекарь замислився. – Гадаю, що так. Ми розмовляли про це вільно. При відчиненому вікні, у саду.

– З цього випливає, що про скарб міг знати будь-хто з ваших сусідів. Назвіть мені, будь ласка, їхні прізвища.

– Мітелки, Маслінські та Дзвоники... – перераховував пан Метелик.

– Дзвоники? – кинув мимоволі детектив. – Видається, я нині десь чув це прізвище. Тільки де?

– Напевне, у годинникаря. Син Дзвоника, Юзик – учень пана Братика...

Аптекарь урвав і скорчив таку міну, ніби несподівано зробив велике відкриття. Дивився на детектива широко розплющеними очима, але той вдавав, що не зауважує цього, і сказав байдуже:

– Маєте рацію. Я чув це прізвище в годинникаря. – І, не даючи аптекареві вставити слово, спитав: – А коли ви планували забрати музичну скриньку?

Пан Метелик був явно розчарований зміною теми.

– Сьогодні, – відповів. – Якраз півгодини тому Зеник мені сказав, що вона готова.

– Зеник? А хто це?

– Мій небіж, син сестри. Він приїхав до нас два тижні тому. Покинувши навчання, Зеник налаштував проти себе батька і приїхав до дядечка.

Пан Носик співчутливо похитав головою.

– І він не сумує за домом?

– Напевне, сумує. Саме сьогодні він збирався до рідні, але проспав. Сказав, що поїде післязавтра.

– Так-так-так, – задумливо протягнув пан Носик. – Але повернімося до музичної скриньки. Не пригадуєте більше нічого, пов'язаного з крадіжкою?

Пан Метелик безпорадно розвів руками:

– Я начебто все розповів...

– Ви розповіли дуже багато, – визнав детектив, підводячись з крісла.

– Багато? – здивувався пан Метелик.

– Так, я дуже вдячний вам за це і думаю, що невдовзі музична скринька опиниться у ваших руках. До побачення!

Аптекарь подякував Носикові, що той взявся за справу, і відпровадив гостей до дверей. На порозі погладив Кубу по спині, і це остаточно переконало пса, що пан Метелик належить до особливо милих людей.

На вулиці було спокійно. У кроні липи співали птахи, молода жінка котила візок з дитиною, на розі стояв листоноша і щось шукав у пузатій торбі. Але детектив і пес не звертали на все це уваги. Для них існував тільки бородатий чоловік, який зацікавлено роздивлявся книжки у вітрині. Зауваживши його, вони обмінялися промовистими поглядами і мовчки вирушили в бік дому. За мить Чорна Борода рушив за ними.

Тверда кістка

Пізньої години Амвросій Носик і пес сиділи в садку на вулиці Перелітних птахів і провадили жваву розмову. Вона стосувалася незвичайних подій, які трапилися того ранку.

– Мій великий друг, детектив Іполит Вусик, – сказав Амвросій, – у своїй роботі використовував одне золоте правило. Звучало воно приблизно так: «Якщо не знаємо того, що хочемо знати, поміркуймо над тим, що знаємо, – і дійдемо до того, чого не знаємо».

– Вибач, – перебив його пес. – Чи не міг би ти повторити?

Пан Амвросій повторив.

– Дякую, – сказав пес. – Здається, тепер я зрозумів.

Амвросій висловив задоволення тямущістю Куби і продовжив:

– Скористаймося й ми цим золотим правилом і спробуймо зібрати все, що знаємо про крадіжку. Отож, я гадаю, сама крадіжка – незаперечний факт.

– Це відкриття робить тобі честь, – втрутився Куба.

Пан Носик подякував йому легким кивком голови.

– Також не викликає сумніву, – сказав, – що музичну скриньку вкрав хтось, хто знав її таємницю. Тобто знав, що вона має вказати шлях до скарбу. Згоден?

– Ні, – заперечив пес. – Злодій міг узагалі нічого не чути про скарб. Він міг бути, скажімо, колекціонером таких речей і вкрати музичну скриньку, бо йому не вдалося її купити.

– Це звучить правдоподібно, – визнав пан Амвросій, – але мене не переконує. Колекціонер такого не вчинив би. Занадто багато ризику. А крім того, зазвичай колекціонери – люди високої культури, витончені, і я чомусь ніяк не можу собі їх уявити в ролі злодіїв із ломом.

Куба нешанобливо махнув хвостом.

– Ну й будь ласка! Можеш не вірити в його вину. Знаю декількох людей, які не вірили псам, – і для них це кепсько скінчилося.

– Цікаво, – парирував детектив, – бо я знаю кількох псів, які теж не вірили людям, і це також зле скінчилося. Але менше з тим.

Повернімося до золотого правила Іполита Вусика. За моїм припущенням, той факт, що музична скринька зникла відразу ж після ремонту, також промовистий. Вочевидь, поламана не мала для злодія особливої цінності.

– Це могла бути випадковість, – буркнув пес.

– Могла, але не мусила, – заперечив детектив. – Загалом, у житті менше випадковостей, ніж нам видається.

– То кого ж ти врешті-решт підозрюєш у тій крадіжці? – спитав Куба, явно роздратований розмірковуваннями Амвросія.

– Одного з тих, хто знав таємницю музичної скриньки, знав, що її вже полагодили, і добре орієнтувався всередині майстерні. Дивуєшся, звідки я знаю, що злодій орієнтувався в майстерні? Про це мені розповів сірник, який я там знайшов. Один сірник! Якби злодій не знав майстерні, то не знайшов би музичної скриньки так швидко. Адже була ніч.

– Не знаю, кого ти маєш на думці, – сказав Куба. – Але якщо ти таки виключаєш Чорну Бороду із кола підозрюваних, то помиляєшся. Адже все свідчить проти нього. Дивись! Бородань відвідує годинникаря, бачить у нього музичну скриньку, хоче її купити, годинникар каже, що музичну скриньку не продасть, бородань розчарований, а вночі музична скринька зникає... У чому тут сумніватися? Чи можна підозрювати в цій крадіжці когось іншого?

Замовк і стежив за тим, яке враження справили його слова на Амвросія. Але Амвросій заперечливо похитав головою.

– Може, ти й маєш рацію, – сказав, – але підозрюваних більше. От хоча б Юзик Дзвоник. Проти нього теж можна висунути переконливе звинувачення. Послухай! Юзик живе в тому ж будинку, що й аптекар.

Він випадково підслуховує розмову про скарб. Дізнається, що місце схованого скарбу має вказати музична скринька. Та музична скринька, яка в майстерні пана Братика. Що може бути простіше, ніж привласнити музичну скриньку і здобути скарб? Тож Юзик вичікує, поки майстер впорається з ремонтом, а потім викрадає музичну скриньку. Ти, мабуть, скажеш, що це лише мої здогади. Згоден. Але є й певні факти, які свідчать проти Юзика. Ти звернув увагу на його поведінку? Ти зауважив, як він почервонів, коли я з'явився перед майстернею? Або як розгубився, коли я запитав про сірники? І ще одне. Юзик якось уже зазіхнув на чужу власність. Це також щось та й значить. Ну, і що скажеш? Ти й далі вважаєш, що тільки Чорна Борода – підозрюваний? Куба заклопотано почухав голову.

– Ну й тверду ж кістку ти мені дав!

– Кості – то твоя спеціальність, – усміхнувся детектив.

Куба наморщив носа і відігнав муху, яка дзижчала йому над вухом.

Думав.

– Знаю! – вигукнув, раптом осяяний якоюсь думкою. – Юзик цього не робив!

– Чому?

– Якби він хотів викрасти музичну скриньку, то не мусив би виламувати замок. Адже міг зробити ключі – він мав до них доступ.

Пан Амвросій подивився на пса з непідробною повагою, але знову мусив його розчарувати.

– Може, він не встиг їх зробити, – сказав детектив. – Або не хотів...

– Не хотів? Чому?

– Та якраз для того, щоб відвернути від себе підозру.

Куба не знав, що відповісти. Опустив хвіст, що свідчило про його безпорадність.

– Тоді дай мені відповідь на інше запитання. Як ти доведеш злодієві, що це він викрав музичну скриньку, якщо в тебе декілька підозрюваних?

– Бачиш, одного з них я підозрюю найбільше. На нього я звернув особливу увагу. А доказ проти нього сподіваюся знайти тут.

Пан Амвросій сягнув рукою в кишеню піджака, витяг звідти сірникову коробку, яку злодій залишив у майстерні пана Братика, і підсунув її псові під ніс.

– Відбитки пальців? – пожвавився Куба.

– На жаль, відбитків нема. Злодій був у рукавичках.

– Звідки ти знаєш?

– Про це мені розповіла чорна шовкова нитка, яку я знайшов на дверях майстерні. Така нитка могла висмикнутися тільки з рукавичок. Із жіночих рукавичок!

– Це означає, що крадіжку скоїла жінка?

– А от цього я не казав. Глянь-но на ці цифри.

Лише тепер Куба звернув увагу на стовпчик цифр, написаних чорнилом на коробці.

Запис виглядав так:

25

15

30

– Схоже на те, що злодій записував видатки, – сказав пес.

– Браво! – похвалив його детектив. – Спершу я теж так подумав. Але потім мені спало на думку дещо інше.

– Що саме?

– Скажу завтра. Виберуся на невеличку прогулянку Містечком, яка мені з'ясує певні речі. Насправді я міг би зробити це ще сьогодні, але не люблю надміру вражень. Наразі в нас їх предостатньо.

– А що, як тобі не вдасться розшифрувати тих цифр? Що тоді?

– Тоді візьмемося до інших «сувенірів», які залишив після себе злодій.

Вони можуть виявитися безцінними. Не бійся, мій любий. Сухим із води він не вийде.

Куба замислився. У тому всьому, що розповів Амвросій, було багато недомовок. Куба не все розумів, але починав вірити, що його друг таки впіймає злодія. Готовий був навіть погодитися з тим, що Чорна Борода не викрадав скриньки.

Із задуми його вивів голос Амвросія.

– Нумо трохи провітрито голови! – весело загукав детектив. – Ніщо так не освіжає голову і не повертає душевну рівновагу, як виполювання грядок редиски та салату. Тож до праці!

Декілька хвилин потому Амвросій і пес завзято боролися з бур'янами. Амвросій висмикував їх руками, а пес – зубами. Важко сказати, хто з них був вправнішим. Поринувши в роботу, вони на певний час забули про скарб, музичну скриньку і злодія.

І напевне, друзі вже не повертались би нині до тієї справи (як і бажав пан Носик), якби не вечірні відвідини пані Сухарик.

Обидва приятелі саме наминали яєчню із зеленою цибулею, коли під вікном з'явилася захекана сусідка.

– Забігла на хвилю, бо той бородатий знову про вас розпитував. Про вас і про Кубу. Доконче хотів знати, чи спите ви в одній кімнаті, а чи в окремих. Я вже й сама не знаю, що про все це думати. Аби тільки не сталося якогось нещастя!

– Спокійно, пані Сухарик, спокійно! – лагідно сказав детектив. – Не буде ніякого нещастя. Цікавість властива людині. Треба її втамувати. Скажіть своєму квартирантові, що ми спимо в одній кімнаті й бачимо гарні сни. Напевно, він зрадіє.

Пані Сухарик пробурчала щось собі під носа і бігом повернулася додому. Невідомо, заспокоїлась вона чи розхвилювалась іще дужче.

Однак достеменно відомо, що візит пані Сухарик розворушив Кубу. У ньому заново ожили всі підозри на адресу Чорної Бороди.

У голову йому лізли якнайгірші припущення.

– Амвросію! – вибухнув він, трохи оговтавшись від почуттів, які переповнювали його. – Я вже мало не дав себе переконати, що Чорна Борода невинуватий. На щастя, я вчасно схаменувся. Цей чоловік – небезпечний, повір мені! Напевне, він вкрав музичну скриньку і... Він здатен на все!..

Останні слова прозвучали зловісно, проте Амвросій сприйняв їх спокійно. Куба був мало не в розпачі. «Як переконати господаря, що він помиляється?»

– Я роздобуду доказ, що Чорна Борода винен, – раптом сказав він рішуче. – Залиш мені тільки завтра розв'язані руки, тобто лапи. Я ходитиму за тим бороданем по п'ятах і викрию його.

Запал, з яким пес вимовив ті слова, зворушив Амвросія.

– Залишаю тобі розв'язані лапи, – виголосив урочисто.

Тієї ночі Куба не склепив очей. Пильнував спокійного сну приятеля і думав про новий день. Задрімав аж над ранок, коли вже згасли зірки, а в бузку озвалися розбуджені птахи.

Пан Носик поводить дивно

Пан Носик закінчив голитися. Відклав бритву і ретельно оглянув обличчя, на якому білили залишки мила. Потім провів пальцем по підборіддю і, не відриваючи погляд від дзеркала, спитав Кубу:

– О котрій вирушаєш?

– Разом із тобою. Після сніданку. Ти підеш залагоджувати свої справи, а я почекаю перед будинком на Чорну Бороду. Коли він покажеться на вулиці, вирушу за ним і не відступлю ні на крок.

– І ти справді сподіваєшся отримати доказ, що власник чорної бороди є злочинцем?

– Справді. Якби я на це не сподівався, то не волочився б за ним по місту. Лежав би собі в садку і грів старі кості.

Пан Амвросій сполоснув обличчя, витер його рушником і взяв одеколон.

– Може, все-таки полежиш собі в садку?

Куба окинув його обуреним поглядом.

– Як ти можеш! Адже знаєш, що я не змінюю своїх рішень!

– На жаль, знаю, – зітхнув детектив.

– Що значить «на жаль»? Невже ти вважаєш, що реалізація рішень завдає псові шкоди?

– Нічого подібного, – заперечив Амвросій і взявся готувати сніданок.

Куба якийсь час вдавав ображеного, але, коли на столі з'явилися сир, молоко і хрусткі булочки, від образи й сліду не залишилося.

О восьмій друзі разом вийшли з дому. Їх привітав погідний ранок. Небо було безхмарне, а сад наповнився пташиним гомоном. Амвросій вдихнув свіже повітря і спитав пса:

– Де ти чекатимеш на Чорну Бороду?

Куба роззирнувся в пошуку схованки.

– Онде, за тією шипшиною. Звідти чудово видно дім пані Сухарик.

Амвросій похвалив такий вибір, а потім дав псові легенького щигля в ніс і сказав:

– Ну, то тримайся!

Куба раптово усвідомив, що за от-от залишиться сам, без друга, покладаючись лише на власні сили. На мить він завагався... «Може, передумати? Може, махнути хвостом на Чорну Бороду? Навіщо наражатися на зустріч зі злочинцем?» Але Куба вагався недовго. Ні, він не відмовиться від свого плану. Він доведе Амвросію, що власник чорної бороди не є невинним колекціонером музичних скриньок. Він відкриє йому очі на небезпеку. Мусить це зробити!

Амвросій був уже біля хвіртки. Боровся із замком.

– Амвросію, – закричав пес сентиментально. – Якщо зі мною щось станеться, то пам'ятай, що я завжди...

Амвросій помахав псові рукою:

– Хвіст трубою, Кубо! Нічого з тобою не станеться.

Пес не відповів. Сховався за кущем шипшини й зі сховку дивився на друга, який віддалявся.

* *

Пан Носик іде собі неквапно до кіоску. Як і щодня. Минаючи дім пані Сухарик, мимохідь зазирає у вікно, але воно порожнє. Фіранка навіть не ворухнеться. Пан Носик починає насвистувати.

Поволі наближається до кіоску, просить щоденну порцію газет, платить і рушає далі. Проминає сквер, киває пані пекарці. І звертає на вулицю Катеринщиків. Мабуть, навідається до пана Братика.

До майстерні вже недалеко. Але що ж це таке? Зненацька пан Носик переходить на інший бік вулиці й наддає ходи. Схоже, детектив не хоче зустрічатися з годинникарем.

Куди ж він тоді прямує? Якщо зараз зверне ліворуч – піде в бік вокзалу, якщо праворуч – до аптеки.

Пішов праворуч. Отже, має якусь справу до пана Метелика. Теж ні, бо раптом сповільнює крок і роззирається навсібіч. Його зацікавили зарості кущів, якісь папірці, що валялися на землі, пляшки з-під пива.

Пан Носик підійшов ближче, нахилився і витягнув щось з-під гілки.

Чорні шовкові рукавички!

Підніс їх до очей і якусь мить приглядався до вишитої монограми, а потім сховав рукавички до кишені і взявся кружляти довкола заростей.

Знайшов іще щось! Залізний прут. Оглянув прут і з його вищербленого

краю зняв уламок дерева та сховав до коробки, а прут загорнув у газету. Тепер, мабуть, піде до аптеки. Але ж ні! Він повертається, доходить до перехрестя, минає його і йде до вокзалу.

На колії пихкає локомотив, на даху воркують голуби, перед вокзалом дрімає візник.

Пан Носик окидає все це поглядом і підходить до таблиці з розкладом руху. Починає його вивчати дуже зацікавлено. Минають секунди: одна, друга, третя... Є! Пан Носик знайшов те, що шукав. Це видно по його обличчю. Він не може стриматись і бурмоче під носа:

– Збігається. Отже, я мав рацію.

Те бурмотіння зацікавило панянку з віконця. Вона підіймає голову від папірців і занепокоєно дивиться на пана Носика.

Не менше здивований і візник, якого пан Носик вириває з дримоти і просить відвезти його на вулицю Катеринщиків.

– Пане інспекторе? У такий час? І без багажу? Яка приємна несподіванка! Може, дати вам коцик на коліна? Ні? Ну то вйо, карий!

Бричка трясеться бруківкою, цокають кінські копита, пан Носик усміхається своїм думкам, а візник цмокає на карого. Поворот праворуч – і вони вже на вулиці Катеринщиків.

– Де зупинитися? – запитує візник.

– За два будинки до майстерні годинникаря.

За два будинки до майстерні годинникаря?

Цікаво-цікаво. Бричка котиться ще кількадесят метрів і зупиняється.

Пан Носик втискає візникові в руку гроші, вискакує на тротуар і починає помаленьку скрадатися до майстерні пана Братика.

Ось він уже на сходах. Зазирає крізь шибку досередини. У майстерні порається тільки Юзик. Задоволений, пан Носик заходить всередину.

– О, пане детективе! – вигукує Юзик і шаріється. – Ви вже впіймали злодія?

– Майже, – відповідає пан Носик. – А де майстер?

– Вийшов. Пішов до адвоката лагодити годинник – такий великий, долівковий. Він повернеться за годину.

– Шкода, – зітхає пан Носик, але по ньому й не скажеш, що йому прикро.

Юзик хотів би багато про що розпитати, але детектив не дає йому й рота розтулити. Починає запитувати сам:

– Як почувається тітка з Голубкова? – звучить дивне запитання.

Юзик робить великі очі.

– Тітка з Голубкова? Я не маю там ніякої тітки.

– Не біда! – сміється детектив Носик. – Може, маєш дядька або шваґра?

– Також ні. Не маю там нікого.

– А проте збираєшся туди.

– Я? До Голубкова? Ви помиляєтеся!

Пан Носик плескає його по плечу і додає заспокійливо:

– Маєш рацію. Я помиляюся. А до Голубкова раджу тобі якось поїхати.

Гарне місто.

Залишивши Юзика з роззявленим ротом, він вийшов із майстерні. І

повернувся на вулицю Перелітних птахів.

Зупинився аж перед будинком. Відчинив хвіртку і погукав:

– Кубо! Кубо!

Але Куби не було.

Куба в небезпеці

Куби не було, бо вистежував Чорну Бороду.

Довго чекати не довелося. Чверть по восьмій скрипнула хвіртка і перед

будинком пані Сухарик показався власник штучної бороди. Куба,

побачивши його, напружився, як перед стрибком. Зрозумів, що з цієї миті він вступає в ризиковану гру з непередбачуваними результатами.

Бородань старанно причинив хвіртку, зиркнув у бік будиночка пана

Носика, погладив бороду («І не відпаде вона йому», – подумав пес) і

пішов до центру міста. Куба трохи зачекав, а тоді подався вслід.

Кубине завдання було не з легких. Адже бородань поведився як

людина, що має багато часу і нікуди не поспішає. Ішов поволі,

зупинявся без причини і витріщався невідомо на що. Куба мусив що

кілька кроків відскакувати вбік, аби не потрапити йому на очі. Таким

чином, долаючи розмаїті перешкоди, він добрався до ринку.

І тут почалося найгірше. На ринку проходив ярмарок. А на ярмарку – усім відомо – гамірно і людно, як на... ярмарку. Перекупки захвалювали свій товар, гелґотіли гуси, іржали коні, перекочувався кольоровий натовп. І як у таких умовах когось вистежувати? А Чорна Борода надзвичайно вподобав собі це місце. Він снував від ятки до ятки і не думав іти далі.

Адже й тут було на що подивитися і що послухати. Ось худий, як щіпка, чоловік вигукував захриплим голосом:

– До мене, панове, до мене! Тільки тут ви можете придбати чудову рідину, яка чистить усе, геть усе, навіть плями на честі. Світова слава, низька ціна і висока ефективність – така користь від рідини «Блиск», яку маю за честь вам порекомендувати. Не штовхайтеся, усім вистачить. Я до ваших послуг, шановна пані. Кому ще, кому ще?

Інший торговець, на відміну від першого, товстий, гучно нахвалював гребінці фірми «Фігляр і компанія»:

– Ще П'яст Колодій розчісував свою бороду гребінцем нашої фірми, – вигукував він. – Нині ними причісуються всі. Так-так, шановне товариство! Усі купують наші гребінці, бо гребінь фірми «Фігляр і компанія» – це доказ вишуканості і європейської елегантності. Скільки вам? Два? Будь ласка! Купуючи п'ять штук, покупець отримує в подарунок сіточку для волосся. П'ять для вас, ласкава пані? Уже даю.

Зліва хтось рекламував шнурівки, справа – вгодованих гусаків, тут – каструлі для приготування яєць, там – «золоті» перстеники. Десь поруч із Кубою ячала катеринка і репетував на все горло папужка.

Також до його вух долинали й цікавіші балачки. Якоїсь миті, проминаючи двох перекупок, що торгували ранніми овочами, Куба почув уривок їхньої дуже схвильованої розмови.

– Так, панійко, – говорила перша. – Повну скриню золота вкрали.

Зайшли, взяли – і тільки їх і бачили. Годинникар тепер рве на собі волосся, що втратив таке багатство. Але чим це йому допоможе?

– Невже це правда? – засумнівалася друга.

– Що? Ви мені не вірите? – обурилась перша. – Якщо хочете знати, то своячка Малінякової кухні, а вона – сусідка годинникаря, бачила це на власні очі.

– Скриню золота! Це ж треба, – бідкалася друга.

Куба поставився до розмови перекупок з псячою поблажливістю (він дещо знав про людську схильність до пліток) і помчав за Чорною Бородою, який раптом зник з його поля зору. Без труднощів знайшов його перед пузатим стовпом оголошень на виході з ринку. Бородань читав великий плакат, від змісту якого найвідважніших псів у Містечку брали дрижаки.

Увага, увага! За розпорядженням бургомістра, у п'ятницю, 15 травня, відбудеться щеплення псів проти сказу. Щеплення робитиме

ветеринар Алозій Кренделик на Козячому майдані. Псів, які підлягають щепленню, слід викупати й одягнути їм намордники. На того, хто не виконає це розпорядження, чекає покарання – семиденний арешт.

Прочитавши це та деякі інші оголошення, Чорна Борода повернув на вулицю Пивоварів. Вона була відома своєю історичною криничкою, з якої – за давніми хроніками – напував свого коня Ян III Собеський, повертаючись з-під Відня. До неї також подався бородатий квартирант пані Сухарик.

«Ну й зацікавлення в нього, – думав собі пес. – Передучора – старі музичні скриньки, сьогодні – якісь трухляві криниці. Цікаво, що буде завтра?»

Бородань тим часом оглядав почорніле від старості цямриння криниці, прочитав табличку, яка інформувала про важливу подію трьохсотлітньої давнини, записав щось у блокнот і, поскубуючи бороду, замислився, що робити далі. Ухвалити рішення йому допомогла розташована поруч кав'яренька з багатообіцяльною назвою «Солодкий Куточок».

Куба не любив тієї кав'ярні. Не міг вибачити власникові закладу напис на дверях. «Зайди, але пса залиш на вулиці», – закликав той напис, зневажаючи весь псячий рід. «Псам не дозволено, але всілякі Чорні Бороди можуть заходити без перешкод», – з грікотою зауважив пес, коли за бороданем зачинилися двері кав'ярні.

Потім Куба присів на краю тротуару і задумався. Він був розчарований.

Понад годинна мандрівка слідами Чорної Бороди не дала йому сподіваних результатів. Чорна Борода поведився якнайзвичайніше у світі. Жодних підозрілих зустрічей, розмов, учинків... От звичайнісінький собі турист, тільки з бородою. Невже Амвросій мав слухність, коли твердив, що бородань невинний?

Куба був лихий. Не хотів змиритися з поразкою. Шукав для себе якихось аргументів, якогось пояснення.

І раптом йому сяйнула думка, що вразила його, як спалах рефлектора. «Я осел, а не пес! – сказав подумки. – Це ж ясно як Божий день, чому Чорна Борода так взірцево поводитьсь! Поводиться так, бо знає, що я стежу за ним, іду за ним по п'ятах. Він мусив це зауважити. Може, саме тому і зайшов до кав'ярні – щоб мене позбутися? Вочевидь, сидить зараз біля вікна, п'є каву, вдає, що читає газету, і глипає одним оком у мій бік. Стривай-но, братику! Побачимо, хто кого перехитрує!»

Хвиля на роздуми – і план подальших дій був готовий. «Ось що я зроблю! – вирішив пес. – Вдам, що повертаюся додому. Так я присплю його пильність. А потім заховаюся за якимось кущем і чекатиму. Коли Чорна Борода вийде з кав'ярні, я піду за ним назирці, але буду обережніший. Не лізтиму йому перед очі».

Куба встав і, як личить старому псові, мляво поплівся додому.

Опинившись на безпечній відстані від кав'ярні, пожвавився, стрибнув

убік і сховався в якомусь садку, вскочивши туди через дірку в паркані.

Тут, зайнявши вигідний спостережний пункт, вирішив чекати.

Чекав довго. Годину або й більше. Вже почав підозрювати, що Чорна Борода вийшов якимись таємними дверима, коли побачив його в усій красі перед кав'ярнею. «Нарешті!» – зітхнув і звівся на чотири лапи.

Бородань і далі нікуди не поспішав. Зупинився, глянув ліворуч, потім – праворуч і, трохи повагавшись, подався в тому ж напрямку, що й пес.

«Невже він повертається додому?» – занепокоївся Куба і, не знаючи, що робити, чекав, як розвиватимуться події.

Тимчасом Чорна Борода проминув його, дійшов до ринку і зник у натовпі. Куба вискочив зі сховку і помчав за бороданем. Обережно роззирнувся довкола і зрозумів, що Чорної Бороди тут уже нема. Тоді Куба зазирнув в одну вуличку, далі – в іншу і лише в третій угледів знайому постать. Вона наближалася до вулиці Перелітних птахів. Тихо й обережно Куба подріботів за нею.

Що довше йшов Куба, то більше псувався в нього настрої. Він підібгав хвоста. Все вказувало на те, що Чорна Борода, на жаль, прямує додому. А це означало, що вся ця вилазка Куби ні до чого не привела.

Повернеться ні з чим – і гірше того – наразиться на сміх Амвросія.

Коли бородань звернув у вулицю Перелітних птахів, Куба ще нижче опустил хвоста. Справу програно. Остання іскорка надії згасла. Ну, нічого. Може, завтра йому пощастить.

І Куба приречено спостерігає, як Чорна Борода доходить до будинку пані Сухарик. Він уже біля хвіртки. Бореться з нею, відчиняє і зникає за заростями бузку. Куба волочиться з опущеною до землі головою.

Перестає думати про бороданя і намагається уявити собі зустріч з Амвросієм.

І коли він уже за крок від хвіртки, тоді стається дещо таке, що змушує його остовпіти: хвіртка стрімко відчиняється – і Куба бачить перед собою Чорну Бороду!

– Яка несподіванка! – вигукує бородань. – Найцікавіший пес перед моїм будинком! – І додає вже впівголоса: – Песику, хочу тобі щось запропонувати! Але про це ми порозмовляємо за молоком, на яке сердечно тебе запрошую! Прошу, заходь.

Куба стоїть, наче вкопаний. Запитує сам себе: «Випадковість чи підступ? Друг чи ворог? Що робити: йти на те молочко чи втікати?»

– Ну, ходи, ходи!

Голос бороданя звучить навіть приємно, очі дивляться наче приязно, але Куба на цьому знається: це тільки про людське око.

«Ну, але врешті-решт утекти я завжди встигну», – думає і заходить у сіни.

Сіни порожні. Кухня – також. Пані Сухарик, мабуть, пішла до крамниці.

Тож вони сам на сам. Куба чує за собою скрегіт ключа й опускає хвіст

до самої землі. Він цілковито відданий на милість чи немилість бороданя.

Ось його кімната. Наче немає нічого підозрілого: валізка, парасоля і фотоапарат на тринозі з націленим на Кубу об'єктивом. Та ще один кинутий на стіл погляд – і під псом вгинаються всі чотири лапи. На столі й справді стоїть пляшка з молоком, але поруч із нею – інша, маленька, з перехрещеними кістками.

«Отрута! Втікати, втікати!» – гупає псові в голові.

Втікати, але як? Вікно зачинене, ключ повернутий у дверях.

Чорна Борода повертається з кухні з тарілочкою в руці. Підходить із нею до столу.

Куба чує плюскіт молока, але нічого не бачить: Чорна Борода заступає собою весь стіл. Зараз із чимось маніпулює. Нескладно здогадатися: напевно, відкриває пляшку з кістками.

– Частування готове. Просимо! – Бородань бере тарілочку і йде з нею в сіни.

– Не гнівайся, що тут, – каже, ставлячи тарілку в кутку. – Не хочу налаштовувати проти себе пані Сухарик. Вона страшенно любить порядок.

Повертається до Куби і продовжує:

– Молочко холодне, смачне. Думаю, що тобі смакуватиме.

Куба плететься до того холодного, дуже смачного молочка. Знає, що до нього не торкнеться, але йде. І водночас напружує всі свої сили: як би то не дозволити себе отруїти.

Він схиляється над тарілочкою і вдає, що п'є. Бородань заохочувально усміхається і повертається в кімнату.

– Мушу ще щось приготувати, – каже він, виходячи і зачиняє за собою двері.

Куба тільки того й чекав. Він врятований! Здивувався, що так швидко.

Але ще більше здивувався бородань, коли почув гучний, різкий голос:

– Відчиніть! Поліція!

Чорна Борода вискочив із кімнати, перекутив ключ у замку і відчинив двері на вулицю.

Кубі власне про те і йшлося. Один стрибок – і він уже на волі.

Він мчить у бік дому не озираючись. Ох, як прегарно пахне повітря!

Скільки пташок у садах! Як розкішно гріє сонце! Як же далеко-далеко залишилася та жахлива пляшка з кістками.

А ось і дім.

З висолопленим язиком Куба зупинився під дверима. Він хекав так, що за мить почув кроки Амвросія – і двері відчинилися.

– Що трапилося, Кубо? – вигукнув детектив.

– Я викрив Чорну Бороду! – видихнув пес. – Я мав рацію, Амвросію, він

– злочинець. Отруйник!

– Отруйник? Що ти вигадуєш?

– Стовідсотковий отруйник. Щойно хотів мене отруїти.

І Куба коротко розповів про свою пригоду.

– Якщо хотів мене отруїти, – закінчив, – то, значить, сумління в нього не чисте. Зауважив, що я його вистежую, і хотів мене позбутися.

Амвросію! Клянуся власним носом, що то він украв музичну скриньку.

Розповідь Куби не приголомшила Амвросія. Навпаки. Він слухав її з легким усміхом. А коли Куба закінчив, сказав:

– Незважаючи на велику повагу до твого носа, я не можу з тобою погодитися. Чорна Борода не крав музичної скриньки. Її вкрав хтось інший.

Куба сів вражений.

– Хто?

– Наразі це таємниця. А поки що заходь і відпочинь трохи. Сьогодні тобі ще доведеться похвилюватися.

Куба поволікся за Амвросієм до помешкання і тут поринув у грікі роздуми, які опосіли його, як стадо зголоднілих бліх.

«Ось вам і людська приязнь, і людська вдячність, – думав. – Я пішов на небезпечну вилазку, мало не поплатився за це життям, здобув неспростовний доказ того, що Чорна Борода – злочинець, і що мене за те спіткало? Недовірлива усмішечка і якісь нові таємниці. Нічого

більше. Жодного співчуття, ніякого визнання. Чи варто було йти на такі жертви?»

Куба не встиг розв'язати цю проблему, бо раптом пролунав дзвінок.

Задзвенів наполегливо раз і вдруге.

– Хто б це міг бути? – спитав пес, і лапи під ним знову підкосилися.

Амвросій не відповів. Швидким кроком підійшов до дверей і відчинив їх.

У дверях стояв... Чорна Борода.

Хто такий Чорна Борода?

Бородань справляв враження людини, яка щойно побачила гостя з іншої планети або двоголове теля і ще досі не отямилась.

– Даруйте мені цей несподіваний візит, – сказав, витираючи картатою хустинкою лоб. – Але декілька хвилин тому сталося щось настільки дивовижне, що я не можу собі цього пояснити і прийшов до вас по допомогу.

– До мене? – здивувався Амвросій.

– Так. Бо цей таємничий випадок пов'язаний з вашим псом.

Куба швидко заплющив очі, а пан Амвросій поглянув на нього суворо, наче хотів дорікнути за участь у дивовижних випадках. І запросив гостя в кімнату. Тут посадив його в крісло, витягнув з креденсу пляшку порічкового вина, наповнив чарки і сказав:

– Тепер можемо поговорити. Слухаю вас.

Чорна Борода ковтнув вина, поглянув на пса, який з великим зусиллям зберігав спокій, і почав говорити:

– Дозвольте мені насамперед представитися. Я звуся Тимотей Цибух. Я кінолог, тобто знавець псів. Пси – моя пристрасть. Декілька років я працюю над книжкою «Портрети незвичайних псів». Мандрую селами і містами в пошуку цікавих представників псячого роду. Описую їхні звички, роблю фотографії. Днями я приїхав у цю місцину. Зустрів кількох не надто цікавих псів, але потім наштовхнувся на вашого. Є в ньому щось, що мене заінтригувало. Мені важко окреслити, що саме. Може, винятковий розум, який видно на його писку, а може, філософська задума в очах? Не знаю. У кожному разі, ці невловимі риси змушували мене певний час стежити за вами та Кубою. Я хотів дізнатися якісь подробиці про цього незвичайного, хоч на вигляд такого звичайнісінького дворнягу. Я, звісно, міг би піти до вас, подивитися на пса зблизька і попросити потрібну інформацію. Але я відкладав це на потім. Я хотів насамперед побачити його в природних – так би мовити – ситуаціях. І моя праця не пішла намарне. Під час тих дводенних мандрів я зробив низку цікавих спостережень. Деяку цінну інформацію я отримав від пані Сухарик. Мені залишилося ще зробити фото. І ото чверть години тому якраз випала прекрасна нагода. Ваш пес опинився перед моїм домом. Він був сам. Я вирішив заманити його в помешкання і сфотографувати. Пес виявився товариським і

скористався запрошенням. Бажаючи якось винагородити його за позування, я почастивав його молоком. Виставив тарілочку в сіни, а сам подався до кімнати, щоб приготувати апарат до зйомки. І саме вставляв нову фотопластинку, коли почув різкий голос: «Відчиніть! Поліція!» Сумління в мене справді чисте, але візит поліції не належить до приємних речей. Тож я розхвилювався, підбіг до дверей, відчинив їх і... Відгадайте, кого я застав за дверима?

Пан Амвросій зробив зніяковілу міну.

– Поняття не маю.

– За дверима нікого не було! Нікого! Тільки ваш пес прошмигнув мимо моїх ніг, щодуху втікаючи додому. Тож тепер скажіть мені, будь ласка, хто видав той грізний окрик. Не пес же?

Обидва мимоволі глянули на Кубу: він, зачаївшись коло столу, переживав тієї миті найсильніше у своєму житті потрясіння. Злочинець і отруйник виявився приятелем псів. Хіба могло трапитися щось більш подиву гідне?

Однак він не мав часу роздумувати над цим, бо Амвросій питав його самими очима, що робити: сказати правду чи збрехати? Але не отримав чіткої відповіді. Пес кліпнув, скулився на підлозі і вдав, що спить. Тож Амвросій, вагаючись і розмірковуючи, почав:

– Гм... Бачте, ми з Кубою ідеально розуміємо одне одного. Ми так розуміємося, що провадимо розмови.

– Провадите розмови?

– Так. Тож, можливо, Куба справді закричав: «Поліція!» Може, хотів у такий спосіб врятувати своє життя. Адже він був упевнений, що ви хочете його отруїти. Однак я б не хотів зараз його про це питати, бо він такого не терпить.

Бородань переводив широко розплющені очі з Амвросія на Кубу і з Куби на Амвросія.

– Не жартуйте з мене, будьте ласкаві, – прошепотів.

«Зараз доведу, що ми не жартуємо», – подумав Куба.

І раптом почулося трохи невиразне, буркотливе:

– Так, це я тоді закричав.

Бородань глянув на Кубу, який навіть не здригнувся, тоді – на Амвросія.

– Це ви сказали?

Але Амвросій вдавав, що не чує, і потягнувся по пляшку з вином. Чорна Борода сидів приголомшений.

– То ви... Ой, що це я мелю! То ти справді розмовляєш?

Куба глипнув на нього одним оком, ніби хотів сказати: «Розмовляю, співаю, іноді граю на флейті... Загалом я багато на що здатен».

Збігло трохи часу, перш ніж Чорна Борода отямився. А коли це сталося, підбіг до пса, схопив його лапи і схвильовано закричав:

– Але ж то була б сенсація світового масштабу! Історія не знає таких випадків! Ти будеш окрасою мого альбому! Станеш найзнаменитішим псом під сонцем! Бо я сподіваюся, що ти захочеш мені позувати для фотографії і розмовлятимеш зі мною, як і з паном Амвросієм. Станемо друзями.

Куба вислухав ті вигуки з притаманною йому скромністю. Буркнув щось, що могло означати: «Хтозна... Може... Може...»

Пан Амвросій тим часом звернувся до бороданя:

– Знаєте, я б хотів детальніше довідатися про ту пляшку з кістками, про яку розповідав Куба. Він був геть приголомшений.

Бородань розсміявся.

– Та то засіб від бліх. Вибач мені, Кубо, та ніде правди діти: близькі контакти з псами мають і свої неприємні сторони. Для цього я й вожу з собою цю пляшку. Але чому Кубі спало на думку, що я – злочинець? Як він міг запідозрити мене в бажанні його отруїти?

– Це все через ту вашу штучну бороду – відповів Амвросій. – Куба думав, що як хтось чіпляє штучну бороду, то, напевне, планує щось лихе.

Бородань підскочив у кріслі.

– Через бороду? Але ж це руйнує всю мою теорію про вплив буйного заросту на псячу симпатію. Я роками доводжу що борода і вуса, як

залишок із первісних часів, додають псам сміливості і викликають у них довіру до людей. Тому й ношу цю штучну бороду. Невже я помиляюсь?

– Ні, то радше Куба помилився. Ви ж самі сказали, що він – особливий пес. І як в особливого, у нього є на певні речі інший погляд, ніж у звичайних псів. І тому та борода видалася йому підозрілою.

– Слушно, – притакнув Чорна Борода. – Особливий пес повинен мати оригінальну точку зору. Дякую, що ви звернули на це мою увагу. Куба ще раз засвідчив свою незвичайність.

Пес покрутив хвостом і підвів очі. Як приємно почути стільки гарного про себе! Пан Амвросій озвався знову:

– Думаю, і навіть впевнений у цьому, що завтра Куба дозволить вам себе сфотографувати. Зробить це з великої симпатії до автора книжки «Портрети незвичайних псів».

Чорна Борода вислухав ті слова з легким рум'янцем, який несміливо пробивався з-під буйної бороди. Потім висловив свою радість від завтрашньої зустрічі і почав прощатися.

– Пані Сухарик чекає мене на обід, – виправдовувався він. – Не можу запізнитися.

І пішов, почувши на прощання запевнення в дружбі.

Коли за ним зачинилися двері, Куба зойкнув:

– Амвросію! Я – найдурніший пес під сонцем. Як я міг вважати злочинцем таку чудову людину?

Амвросій розвів руками:

– Я також цього не розумію.

Куба чухав ліве вухо, ніби воно в усьому винне.

– Я тобою захоплююсь. Ти відразу знав, що бородань – не винен. По чому ти визначив?

– Я вже тобі казав. По бороді.

– Але як?

– Просто. Злочинець намагається нічим не вирізнитися. Тим часом Чорна Борода робив усе, аби вирізнитися. Отже, не міг бути злочинцем. Ясно?

– Як білий день. Але аж тепер. Знаєш, починаю замислюватися, чи часом люди не мудріші за псів.

– Цікава проблема, – визнав Амвросій. – Повідом мені, коли її вирішиш.

– Радо це зроблю. А зараз, коли з Чорною Бородою вже все ясно, скажи мені нарешті, хто вкрав музичну скриньку. Я просто вмираю з цікавості.

– На це мусиш ще трохи зачекати. Дізнаєшся, хто злодій, трохи згодом, після обіду.

– Після обіду? – скривився Куба, але враз до нього повернувся гумор:

– Добре. Ну, то ходімо на обід. Мрію про якусь пристойну кістку.

– Мені прикро, але сьогодні пообідаємо о шостій вечора.

– Я, мабуть, не дочув. О котрій?

– О шостій. Але якщо ти голодний, я охоче тебе чимось почастую.

Хочеш?

Кубі довелося трохи поборотися з самим собою.

– Красно дякую, – відповів він набундючено. – Мені вже перехотілось їсти.

– Не ображайся, – спробував задобрити його Амвросій. – Якщо я відкладаю обід на пізніше, то, очевидно, маю на це причини.

– Причини, – пирхнув Куба. – Ви, люди, завжди знайдете кий, якщо схочете вдарити пса. Ну і що ти вигadaв цього разу?

– Нічого не вигadaв. Просто не хочу двічі виходити до міста: зараз на обід і ще раз – увечері.

– Ввечері? А навіщо ввечері?

– Аби зустрітися зі злодієм.

– Ти зустрічаєшся сьогодні зі злодієм?

– Так.

– А він про це знає?

– Ні. Мій візит... Перепрошую, наш візит стане для нього несподіванкою.

– То ти візьмеш мене з собою на ту зустріч?

– Звичайно. Хіба ти не хочеш?

– О, хочу, – палко запевнив пес, забувши про свої недавні претензії до Амвросія.

Потім обидва пішли в сад і тут, у тиші, думали про пригоду, яка на них чекала. Згорнувшись клубочком на плетеному з лози кріслі, Куба замислився, хто ж той таємничий тип, якого його господар вважає злодієм. Амвросій, гойдаючись в іншому кріслі, обдумував способи, які переконали б злодія визнати свою вину.

Сонце тим часом опускалося все нижче і ставало щораз більшим та щораз червонішим. Коли торкнулося верхівок дерев, пан Носик встав, потягнувся й сказав:

– Досить роздумувати. Запрошую тебе до «Смачних вареників» на подвійну порцію кісточок.

На згадку про кісточки Куба скочив з крісла, як ошпарений.

– Подвійна порція кісточок! Ах, Амвросію, ти надзвичайний! – закричав він, на радощах виляючи хвостом.

Куба не вірить власним вухам

Обід минув чудово. Після обіду пан Амвросій закурив люльку а Куба намагався уявити собі приємнішу за їжу річ. Однак виявилось, що такої не існує.

Рівно о пів на сьому двійко приятелів вийшли зі «Смачних вареників» і подалися до дому аптекаря.

– О, то злодій – тут? – здивувався пес. – Цікаво-цікаво.

Аптека вже була зачинена, але вивіска на дверях повідомляла, що в нагальних випадках слід дзвонити в приватне помешкання Метеликів.

– А наш випадок нагальний? – спитав Куба, коли вони спинились перед дверима з табличкою «З. Б. Метелики».

– Звісно, – сказав Амвросій, приглядаючись до візитівки.

– Що ти там побачив такого цікавого? – спитав пес.

– Одну вельми важливу буквочку, – відповів детектив і подзвонив.

Двері відчинив господар і, щиро привітавши гостей, запросив їх увійти:

– Ми саме чаюємо і будемо дуже раді, якщо пан інспектор захоче скласти нам компанію.

Певна річ, коло столу сиділа вся родина, а на столі парували горнятка з чаєм. Прихід несподіваних гостей порушив цю родинну ідилію.

Пані Метелик схопилася з-за столу, сиплючи словами, всадовила пана Носика на почесному місці і, сяючи усмішкою, помчала в кухню по горнятку.

– Може, щось смачненьке для песика? – спитала з порога, надзвичайно зворушивши цим Кубу.

Пан Амвросій подякував їй і став роздивлятися інших членів родини.

Донька аптекаря була худорлявим підлітком з мило задертим носиком.

Із поглядів, які дівчинка кидала на Кубу, було ясно, що вона дуже любить псів. Її брат був схожий на майбутнього винахідника. Якби

китайці не винайшли порох, напевне, це зробив би молодший Метелик. Останньою особою, на якій зупинився погляд Амвросія, був Зеник. Однак племінник аптекаря не виявляв взаємного зацікавлення. Блукав поглядом по стелі, ніби там відбувалися значно цікавіші речі, ніж візит детектива.

Цієї миті до кімнати повернулася пані Метелик і заторохтіла:

– Чайочок для пана інспектора, будь ласка. Може, тістечко? Сама пекла. Я дуже тішуся, що ви нас відвідали. Я стільки про вас чула!

Набралася духу і спитала пошепки:

– Ви принесли якісь новини?

– Звісно, ласкава пані. Я приніс добрі новини і... ваші рукавички.

Рука дружини аптекаря, що підносила детективові тістечко, застигла в повітрі.

– Рукавички? Про які рукавички ви кажете?

– Про ці, – відповів Носик, подаючи пані Метелик чорні шовкові рукавички, які він уранці знайшов у куцах.

Та кинула на них оком і вигукнула з величезним подивом:

– Мої! Де ви їх знайшли?

– Недалеко звідси. Тішуся, що можу вам їх віддати.

Пані Метелик була така вражена, що навіть не спитала, звідки Носик дізнався, що рукавички належать їй.

– Тепер я вірю, що ви, пане, викриєте крадія музичної скриньки! – сказала з глибокою переконаністю.

– Я вже викрив його, шановна пані, – сповістив Амвросій.

У кімнаті стало тихо.

Пан Амвросій вдав, що не зауважує запитливих поглядів, і, ніби нічого й не сталося, сягнув по люльку. Набив її тютюном і спитав, чи може закурити. Після цього витягнув з кишені сірники, запалив люльку і поклав коробку з сірниками на столі. Зробив це так, щоб одна з присутніх осіб змогла бачити записані на коробці цифри:

25

15

30

Затягуючись димом, Носик вивчав ту особу. Бачив страх в її очах і зовсім не дивувався, що рука, яка потягнулась по горнятку, дрижала.

Першим озвався аптекар.

– Ви щойно сказали, що викрили того, хто скоїв крадіжку. Чи могли б ви назвати нам його ім'я?

– Звісно.

– Думаю, ми повинні зараз же піти до нього і відібрати нашу власність,

– втрутилась дружина аптекаря.

– Це необов'язково...

– Як це?

– ...бо винуватець крадіжки перебуває в цій кімнаті.

Ці слова вразили всіх, наче грім. Пані Метелик схопилася за голову.

Пан Метелик хотів було запротестувати, але на декілька секунд онімів.

Куба не вірив власним вухам і так різко підняв голову, що вдарився нею об стілець. А особа, на якій спинився погляд Амвросія, хотіла зірватися з-за столу, але їй забракло на те сил...

– Ви жартуєте, – насилу видушив із себе аптекар. – Це неможливо!..

– Не жартую, – сказав детектив серйозно. – Особа, яка привласнила собі музичну скриньку, – серед нас. Сподіваюся, що я не муситиму показувати на неї пальцем. Вірю, що вона сама встане і визнає свою вину.

Пан Амвросій змовк і задивився кудись у кут кімнати. Над столом нависла важка тиша. Тільки годинник вимірював секунди, що минали. І раптом ту тишу увірвав грюкіт відсунутого стільця.

Всі глянули туди і побачили... Зеника, що підводиться з-за столу.

– Зеник? – охнула пані Метелик.

– То це ти? – не повірив аптекар.

А Зеник стояв, похнюпившись, і мовчав.

– Іди до своєї кімнати і принеси музичну скриньку, – тихо сказав Амвросій.

За столом запанувала гнітюча атмосфера. Спoxмурнілий пан Метелик мовчав. Молоде покоління Метеликів завмерло, втупившись у

горнятка. Куба переживав другу велику несподіванку за цей день. А пані Метелик стискала скроні і повторювала:

– Нізащо б не подумала, нізащо... Але як ви здогадалися, що то Зеник?

Пан Амвросій вийняв з рота люльку, якусь мить поважив її в долоні, а тоді почав розповідати:

– Від самого початку я здогадувався, що музична скринька приховує якусь таємницю і що вкрав її той, хто цю таємницю знав. Підозрюваних було багато: сусіди, рідня, учень годинникаря. Розмовляючи з паном Братиком, я довідався про існування Зеника, і тоді в мене виникла перша підозра. Зеник навідався до годинникаря напередодні крадіжки і нібито від вашого імені допитувався, коли можна буде забрати музичну скриньку. «Дядечко вже не може дочекатися», – кинув на прощання.

Мене змусило замислитися, чому ви не забрали музичну скриньку того ж дня, якщо це було так спішно. Відповідь могла бути тільки одна:

Зеник не повідомив вам, що музичну скриньку вже полагодили. Моє припущення підтвердилося під час нашої розмови. Ви сказали, що Зеник лише вчора вранці переповів вам ту важливу новину. Чому він зробив це з таким запізненням? Відповісти на це питання неважко: тому що ця новина була потрібна йому самому. Пішов по неї заради себе, а не для вас. Зеник хотів заволодіти скарбом. Він усвідомлював, що його отримає той, хто першим матиме в руках відремонтовану

музичну скриньку. Тому він за нею стежив. Тому й запитував про неї. А вам повідомив про свій візит до годинникаря лише тоді, коли музична скринька опинилась в його руках.

– Але це були тільки здогади, – розповідав далі детектив, – тоді як я потребував доказів. На щастя, злодій залишив після себе декілька речей: шовкову нитку, яка – як я слушно здогадався – висмикнулася з рукавичок, відбиток черевика, слід від лома і коробку сірників. «Якщо крадіжку скоїв Зеник, – міркував я, – то, йдучи дорогою, якою він пройшов уночі, я мушу знайти якийсь слід. Може, рукавички, може, лом?» І я не помилився. У заростях, на півдорозі між майстернею пана Братика та вашим домом, я знайшов і рукавички, і лом. Удома я порівняв нитку, яку знайшов на дверях майстерні, з рукавичками. Не було найменшого сумніву що рукавички належали тому, хто виламав двері. А вишита на них монограма вказувала на те, що рукавички – з вашого дому.

– Черговим доказом стала коробка сірників. Ось ця, – і пан Носик показав на сірники, що лежали перед ним. – Я дізнався від вас, що Зеник учора збирався до батьків. Батьки живуть у Голубкові, чи не так? – звернувся до аптекаря.

Той кивнув. Пан Носик вів далі:

– Отож любитель музичних скриньок вибирався в те ж саме місце. Про це мені розповіли таємничі цифри, які нічний гість пана Братика

записав на коробці. Погляньте! Я розгадав, що вони значать: це час відправлення потягів. Я пішов на вокзал і легко знайшов ці цифри в розкладі руху поїздів.

О 4.25, 7.15 і 21.30 рушають потяги саме до Голубкова. Хмари навколо Зеника все більше згущувалися. Про всяк випадок я спитав про Голубкове Юзика Дзвоника, другу підозрювану особу. Його подив був таким непідробним, що зняв з нього всі підозри. Залишився Зеник.

Сьогодні, тут – за оцим столом – я вирішив піддати його останньому випробуванню. Показав рукавички, скористався його сірниками.

Результат цього випробування остаточно переконав мене в правдивості моїх підозр. Я ризикнув востаннє: попросив Зеника визнати свою провину. І він зізнався.

Пан Носик запалив люльку, яка згасла під час розповіді, і попихкав нею кілька разів.

– А якби з тієї сьогоднішньої спроби нічого не вийшло? Якби Зеник не зізнався? – слушно запитав аптекар. – Що тоді? Адже рукавички моєї дружини міг привласнити і хтось інший, а до Голубкова не тільки Зеник їздить.

– Не забувайте, що я мав іще два докази: відбиток черевика і зразок почерку на сірниковій коробці, якими я досі не скористався. Якби Зеник не зізнався, я б використав їх.

Пані Метелик не витримала:

– Ви чудодій!

– Я лише старий детектив, – скромно поправив її Амвросій.

У той момент до кімнати увійшов Зеник з музичною скринькою. Мовчки поставив її на стіл. Усі погляди прикипіли до неї. До старовинної родинної пам'ятки, яка мала показати дорогу до скарбу.

Скарб

У кімнаті знову запала тиша. Невеличка коробочка з порцеляною танцівницею зверху заворожувала своєю таємницею. Ключик, що стирчав у бічному отворі і мав служити для накручування механізму, прикував усі погляди. Вистачить його кілька разів повернути – і музична скринька озветься. Але як озветься? Що вона скаже? Чи справді вкаже дорогу до скарбу? Ці запитання непокоїли всіх.

Пан Метелик звернувся до Зеника.

– Ти вже накручував її? – спитав, показуючи на музичну скриньку
Зеник покрутив головою.

– Я боявся, – пробурмотів. – Боявся, що хтось почує.

– Ну й для чого тоді ти її забрав?

– Я хотів відвезти її додому. Удома випробував би і повернувся по скарб...

Аптекарь похитав головою.

– Я мав би дати тобі серйозної прочуханки.

Потім узяв до рук музичну скриньку:

– А зараз послухаймо «дівчинку-танцівницю»! Час переконатися, чи правду писав дідусь.

Кімнатою розлігся скрегіт накручуваного механізму, настала напружена мить – і до вух присутніх долинув срібlistий звук жвавої мелодії. Водночас порцелянова балерина закружляла в танку.

Усі вслухалися в мелодію, чекаючи на якийсь знак, де захований скарб, але марно. З неї ні про що не можна було здогадатися.

– І що? – спитала розчаровано пані Метелик.

– І нічого, – так само відповів пан Метелик.

Тільки пан Амвросій був іншої думки.

– Мені видається, – мовив, – що в мелодії є певна підказка...

– Тобто як? – вигукнули Метелики водночас.

– Є певна підказка, – вів далі детектив, – але щоб її розгадати, потрібно знати слова пісеньки, мелодію якої грає музична скринька.

Підозрюю, що ви їх не знаєте.

– Ми взагалі вперше чуємо цю мелодію, – визнала дружина аптекаря.

– На щастя, я знаю цю пісеньку. Пам'ятаю її з дитинства. Моя мама часто її співала. Ось як вона починається:

За каміном цвіркун сюрчить,

Сюрко-сюрко-тить.

Шукай добре, шукай пильно

Знайдеш його вмить...

– За каміном, – підкреслив пан Амвросій. – Ці слова ні про що вам не кажуть?

Усі поглянули в куток кімнати на старий, багато оздоблений камін.

– Думаєте, це там? – запитав аптекар.

– Гадаю, так. Якщо скарб справді існує, то він може бути схований тільки там.

Обоє підійшли до каміна і мовчки приглядалися до нього.

– Не маю поняття, де б тут міг бути захований скарб, – чухав потилицю пан Метелик.

– Такі старі каміни часто мають таємні сховки, про існування яких ніхто не здогадується, – сказав пан Амвросій і зазирнув досередини: – Ну й темно ж тут! Не бачу жодного отвору. Цікаво, а як виходив дим?

– Отвір був, – пояснив аптекар, – але його замурували ще за часів мого дідуся. Відтоді камін – тільки оздоба.

– Тим краще, – промурмотів детектив і взявся докладно вивчати будову каміна. Вистукував цеглу за цеглою, прислухався, зазірав у різні закапелки...

Біля однієї цеглини затримався довше. На вигляд вона нічим особливо не відрізнялася від решти. Була лише трохи більшою, темнішою і – що важливо – видавала набагато глухіший звук при ударі.

Але Амвросій, нахилившись і оглянувши цеглу також знизу зауважив щось, чого не бачили інші: маленьку темну кнопку в пурпурі цегли.

Амвросій натиснув ту кнопочку – і тоді сталося щось несподіване.

Скреготнув давно не змащований механізм, і цегла повернулася, як на осі, показуючи похмуру безодню.

– Тайник! – вирвалось в аптекаревої дружини.

– Справді! – підтакнув їй аптекар.

– Сезам відкрився, – сказав детектив і жестом запросив зазирнути в тайник і дізнатися, що ж у ньому сховано.

Пан Метелик зрозумів, що той жест адресовано йому. Він – як нащадок дідуся-аптекаря і його законний спадкоємець – повинен першим оглянути сховок. Тож зиркнув на дружину та дітей – і, прочитавши в їхніх очах заохочення, пішов до тайника.

Сягнув рукою в темний отвір і довго, страшенно довго копирсався всередині. Потім витягнув звідти щось у стиснутій долоні. То була невеличка, металева коробка. Легко її відкрив... А всередині...

– Пляшка?! – пролунав приглушений вигук.

Так. Аптекар тримав у руці пляшку – таку, як для ліків. На пляшці виднівся якийсь аркушик із підписом, а всередині була каламутна рідина.

Пан Метелик поставив пляшку на камін і ще раз сягнув до тайника.

Цього разу витягнув з нього невеличку баночку, в якій був аркуш паперу, згорнутий у сувій.

– Це все, – сказав, витираючи руки.

У його голосі не було ані радості, ані розчарування. Сказав це таким самим тоном, як «Іде дощ» або «Завтра субота».

– Що в цій пляшці? – спитала аптекарева дружина не своїм голосом.

Пан Метелик узяв пляшку до рук, підніс її до очей і прочитав по складах затертий надпис: «Е-лік-сир за-бут-тя».

– Еліксир забуття! – повторив здивованим голосом.

– Еліксир забуття! – вигукнув молодший Метелик.

– Еліксир! – писнула дочка аптекаря.

Усі були приголомшені. Невже впертий дідусь ще раз покепкував собі з рідних?

Перевели погляди на баночку зі сувоєм паперу. Може, там вони знайдуть відповідь на це запитання? Пан Метелик нервово зняв покритку з банки, витяг звідти сувій, розгорнув його і прочитав:

Незнаний нащадку передаю тобі надзвичайну рідину, над якою я працював довгі роки. Я відкрив її аж на схилі літ. Вона має надзвичайну силу – стирати з пам'яті прикре і болісне. Якщо у Твоєму житті була подія, про яку ти хотів би забути, – зосередь на ній усі свої думки і прийми три краплі еліксиру. Те, що сиділо в Тобі, як скалка, зникне безслідно. А подія, що непокоїла тебе, уже ніколи не повториться. Однак наказую Тобі, аби ти користався цим винаходом чесно і розважливо.

Твій дід

Пан Метелик закінчив читати і, тримаючи в руках розгорнутого листа, дивився на обличчя присутніх. На них вимальовувалась недовіра.

Тільки обличчя Зеника осяяла якась надія.

– Я впевнена, що дідусь із нас пожартував, – озвалася пані Метелик, яку «скарб» розчарував найбільше. – Недаремне рідня вважала його збиточником і диваком.

– Часто диваками називають тих, кого не розуміють, – докинув Амвросій.

– Значить, ви вірите в цей еліксир? – здивувалася пані Метелик.

– Я не говорив про еліксир. Я казав про старенького, якого родичі вважали диваком.

Пані Метелик хотіла щось відповісти, але Зеник її випередив.

– Дядечку, – промовив ледь чутно. – Якби ви дозволили, я міг би випробувати цей еліксир...

– Ти хотів би випробувати?

– Так. Три краплі, напевне, мені не зашкодять.

Аптекарь завмер у нерішучості. Поглянув на дружину і на Носика.

– Якщо хоче... – знизала плечима пані Метелик.

Аптекарь узяв до рук пляшку з чудесною рідиною і обережно витяг корок.

– Гарно пахне, – запевнив. Потім звернувся до Зеника: – Ходи сюди з ложечкою!

Зеник схопив ложечку і підбіг з нею до аптекаря.

– Ти знаєш, про що хочеш забути? – спитав пан Метелик.

– Знаю.

В одному тому слові було стільки сорому і каяття, що всі здогадалися, що саме Зеник хотів викреслити з пам'яті.

– Спробуй! – урочисто сказав аптекар, коли краплі еліксиру впали на ложечку.

Зеник заплющив очі, на мить зосередився і проковтнув краплі. На декілька секунд він завмер, а тоді розплющив очі і роззирнувся довкола.

– І як? – запитали Метелики.

Зеник намагався щось пригадати, але, вочевидь, йому це не вдавалося, бо міна в нього була доволі безпорадна.

– Ну що, ти забув про крадіжку? – уривався терпець пані Метелик.

– Про яку крадіжку? – здивувався Зеник.

– Тільки не вдавай! – пригрозила йому дружина аптекаря.

– Я не вдаю. Я й справді не знаю, про що ви, тітонько, говорите.

Це прозвучало настільки щиро, що пані Метелик завагалася. Вона замислилась і раптом гукнула чоловікові:

– Боніфацію! Дай-но і мені три краплинки! Я мушу сама в усьому пересвідчитися.

Аптекар виконав її прохання... Пані Метелик ковтнула еліксиру і потерла долонею чоло.

– Зараз... зараз... Я хотіла про щось забути, але про що? Це смішно! Я забула, про що хотіла забути. Що це було?... Ні, не можу пригадати!..

– Отже, це правда! – сказав пан Метелик й обережно поставив пляшку з еліксиром на камін.

Пан Амвросій відчув, що час прощатися. Свою роль він виконав. Викрив винуватця крадіжки, повернув музичну скриньку, знайшов скарб.

Залишилося тільки повідомити пану Братику про вдале закінчення справи – і можна братися до редиски.

– Зостаньтеся, будь ласка! – просили Метелики, коли Амвросій підвівся з крісла. – Ми ваші боржники. Вам належить винагорода.

– Винагороду я брав роками, – відповів з усмішкою Носик. – Нині мені вистачить доброго слова. Я радію, що зміг вам допомогти.

– То може, декілька крапель еліксиру? – підсунув аптекар.

– Дякую. Я хочу зберегти в пам'яті все, що пережив. І добре, і погане. Родина Метеликів була невтїшна.

– Ми не забудемо вашої доброти.

Пан Амвросій поцілував господині руку, попрощався з усіма, і аптекар провів його до дверей помешкання.

На вулиці сіріло. Старий чоловік запалював газові ліхтарі, у вікнах світилося, а в провулках загусали тіні...

– Амвросію! – сказав Куба. – Схиляю перед тобою ніс. Ти – найгеніальніший з детективів, а я – найдурніший з псів. Але хіба це моя провина, що у світі трапляються речі, які псам і не снилися?

– Ти – наймиліший серед усіх псів, – сказав Амвросій, погладивши Кубу по загривку.